

Economisch-Statistische Berichten

Tien jaren O.E.E.C.

Het streven naar monetaire stabiliteit

★

Drs. H. C. Bos

Naar een nieuw evenwicht

★

Mr. O. Leyendekkers

De zin van het zinloze

★

Drs. H. te Velde

De Jeugdspaarwet

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2139

WOENSDAG 2 JULI 1958

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVERZEKERINGEN N.V.

Anderhalve Eeuw

Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Heerengracht 475, Tel. 49100
AMSTERDAM-C.

HEAD OFFICE FOR CANADA
330 Bay Street
TORONTO 1

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

*Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam*

*Beheer en administratie
van vermogens
Executele en bewind-
voering*

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.*

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.*

Abonnementsprijs: *franco per post, vóór Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

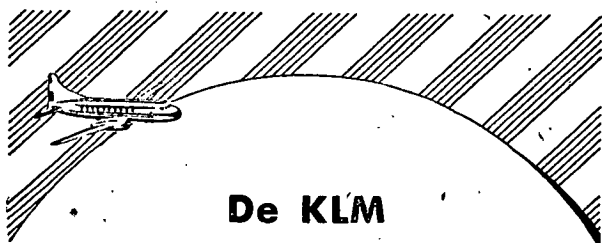
Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam 6.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: *Ch. Glasz; L. M. Koyck; H.W. Lambers;
J. Tinbergen; J. R. Zuidema. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.*
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: *F. Collin; J. E. Mertens
de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.*

De KLM

vraagt voor haar afdeling Prognose van
het Bureau Marktonderzoek een

STATISTISCH ANALYST

met economische ondergrond

Academische opleiding niet noodzakelijk

Ervaring op het gebied van

- economische prognoses
- regressie analyse
- trendberekening etc.

strekt tot aanbeveling.

Sollicitatiebrieven - met pasfoto - te richten
aan KLM, Dienst Perso-
neelszaken, Postbus 121,
's-Gravenhage.

Tien jaren O.E.E.C.

Het streven naar monetaire stabiliteit

Een der meest hardnekkige problemen, waarmede West-Europa na de oorlog te kampen heeft gehad, is het bereiken en handhaven van monetaire stabiliteit. Dit probleem heeft dan ook vrijwel onafgebroken de aandacht van de O.E.E.C. gevergd. Het was, o.a. doordat fiscale en monetaire maatregelen ingrijpende repercussies hebben op het economisch gebeuren als geheel, niet wel mogelijk de leden-landen die zich hadden verplicht naar monetaire stabiliteit te streven, onderlinge verplichtingen — zoals op handels- en betalingsverkeersgebied wél was geschied — op te leggen. De voornaamste rol die de O.E.E.C. in de strijd voor monetaire stabiliteit, die in hoofdzaak een strijd tegen de inflatie was, heeft gespeeld, was dan ook dat zij het belang van monetaire stabiliteit beklemtoonde en met nadruk wees op het fundamentele verband tussen stabiliteit en de verplichtingen die de landen op het stuk van het handelsverkeer op zich hadden genomen. De O.E.E.C. heeft discussies tussen monetaire autoriteiten bevorderd; zij heeft commissies van onafhankelijke experts gevormd en zij heeft gefungeerd als forum waar Ministers van gedachten konden wisselen omtrent de problemen van monetaire politiek.

De tien jaren van 1947 tot 1957 kunnen, wat de strijd tegen de inflatie betreft, worden verdeeld in drie perioden. De eerste bestrijkt de jaren 1947 tot 1950. Tegenover de beschikbare realia, die in West-Europa per hoofd 10 pCt. geringer waren dan vóór de oorlog, stond een sterke vraag van consumenten die over meer geld beschikten dan voor de oorlog, van het bedrijfsleven dat zijn voorraden wilde aanvullen en zijn apparatuur wilde vernieuwen en van de Overheid, die zich, behalve met de kosten van nieuwe sociale voorzieningen, zag geconfronteerd met het herstel der oorlogsschade. In die tijd werd de inflatie eerder door opvoering der produktie dan door een drastisch omlaagdrukken van de vraag bestreden. Deze aanpak zou zonder Amerikaanse hulp en zonder vergaande internationale samenwerking niet mogelijk zijn geweest. Medio 1949 was de situatie, wat de interne monetaire stabiliteit betreft, gunstig; de vrees bestond echter, dat maatregelen, die inmiddels noodzakelijk waren geworden om o.a. het externe tekort van Europa weg te werken, tot nieuwe inflatoire druk zouden leiden. Toen echter bleek, dat de devaluatie van september 1949 de monetaire situatie binnen Europa niet ernstig verstoorde, zag het er naar uit, dat de strijd tegen de na-oorlogse inflatie zo goed als gestreden was. Het feit, dat hij in verband met de oorlog in Korea vrijwel direct moest worden hervat, doet niets af aan hetgeen in de jaren 1947—1950 was bereikt.

Als gevolg van het Korea-conflict ontstond een prijsstijging in Europa — in landen waar de wereldoorlog vers in het geheugen lag ontstond een koopgolf die tot een onmiddellijke prijsstijging van eindprodukten leidde; in andere landen was de prijsstijging in eerste instantie beperkt tot ingevoerde grondstoffen en voedingsmiddelen — die tot in 1952 aanhield. Binnen de O.E.E.C. werden de gevaren, inherent aan het tekort aan grondstoffen en de prijsstijgingen, direct onderkend. Op 2 december 1950 beval zij de leden-landen aan waar nodig het verbruik van schaarse grondstoffen opnieuw te regelen en financieel-politieke maatregelen te nemen om speculatieve aankopen af te schrikken en ongewenste voorraadvorming en prijsstijging in toom te houden. Hoewel door internationale samenwerking de verstoringen zeer zeker werden beperkt, kon, doordat de acties van overheidswege niet overal snel of krachtig genoeg waren, een aanmerkelijke en voortdurende stijging der wereldprijzen niet worden voorkomen.

In 1953 trad de Westeuropese economie een nieuwe fase binnen. Voor het eerst in vijftien jaren werd het economisch gebeuren niet beheerst door oorlogen dan wel de naweeën of directe dreiging van oorlogen. De terugkeer naar iets, wat op vredeseconomie geleek, bracht een wijziging teweeg in de standaard, waaraan het succes of het falen op het gebied van monetaire stabiliteit werd afgemeten. Een mate van inflatie die voorheen als prijs om uit de nood te geraken werd aanvaard kon onder meer normale omstandigheden niet meer worden getolereerd. Van 1953 tot 1955 maakte Europa, althans als geheel gezien, een periode door van snelle groei en van een aanzienlijke stabiliteit van de prijzen. In 1955 echter begon de vraag het aanbod te overtreffen en deed een nieuwe inflatoire druk zijn intrede, die, voornamelijk als gevolg van het feit dat het ene land sneller en effectiever handelde dan het andere, van land tot land in kracht verschilde. De discrepantie tussen vraag en aanbod in verschillende landen leidde tot toenemende onevenwichtigheid in het inter-Europese betalingsverkeer. De laatste maanden neemt de vraag minder toe en zijn in de meeste landen weinig tekenen van inflatoire druk meer waarneembaar. De laatste tien jaren hebben meer dan ooit geleerd, zegt het negende O.E.E.C.-verslag, hoe de nationale politiek der diverse landen via de betalingsbalans onderling is verbonden. „There is therefore, a growing feeling that the procedure for consultation and discussion of fiscal and monetary policy will have to be strengthened in order to achieve a more effective co-ordination of national policies”.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Tien jaren O.E.E.C.; het streven naar monetaire stabiliteit	523	Boekbesprekingen:	
Naar een nieuw evenwicht, door Drs. H. C. Bos	524	Mr. F. J. M. Cerutti en Mr. E. H. Nuver: „Uitspraken inzake de sociale verzekeringen”, bespr. door Drs. P. Brandes	533
De zin van het zinloze, door Mr. O. Leyendekkers	526	G. Walker: „Economic Planning by Programme and Control in Great Britain”, bespr. door Prof. Dr. J. Tinbergen	534
De Jeugdspaarwet, door Drs. H. te Velde	530	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans ...	534
Ingezonden stuk:		Statistieken	535
De gevolgen van multilateralisatie, door Drs. R. C. de Heer, met een naschrift van Drs. H. H. Coljé	532		

Minister Zijlstra heeft medegedeeld dat de periode van overspanning en overbesteding in Nederland ten einde is. Naar aanleiding hiervan gaat schrijver na — aan de hand van gegevens over de betalingsbalans, de arbeids- en kapitaalmarkt en de binnenlandse bestedingen — hoe de economische situatie zich sedert 1956 heeft ontwikkeld. Hij komt daarbij tot de conclusie dat inderdaad gesproken kan worden van het einde der overbesteding maar dat dit in principe niet betekent dat nu de bestedingsbeperking moet worden opgeheven. In hoeverre dit het geval zal kunnen zijn hangt af van de ontwikkeling van de doelgrootheden van de economische politiek. De industriële investeringen, de werkgelegenheid en de export zal men volgens schrijver in de naaste toekomst in het bijzonder moeten volgen, omdat zowel het niveau als de tendens van deze grootheden niet geheel en al geruststellend zijn.

Naar een nieuw evenwicht

Minister Zijlstra heeft bij de behandeling van zijn begroting in de Eerste Kamer de periode van overspanning en overbesteding in Nederland min of meer officieel uitgeluid.

Wanneer men bedenkt dat ruim een jaar geleden de discussies over de gewenste maatregelen tot beperking van de bestedingen in volle gang waren en dat ook de behandeling van de Rijksbegroting 1958 nog in het teken van de bestedingsbeperking stond, dan is er voldoende aanleiding aan deze verandering van het economisch getij enige aandacht te schenken. Wij zullen daartoe eerst bezien hoe de economische situatie zich in hoofdlijnen sedert 1956 heeft ontwikkeld en ons vervolgens afvragen welke de vooruitzichten voor de naaste toekomst zijn. Daarbij zal o.a. gebruik worden gemaakt van de gegevens die het Centraal Economisch Plan 1958 (C.E.P. 1958) over dit onderwerp bevat.

De symptomen.

De verstoring van het evenwicht in de Nederlandse volkshuishouding is in 1956 voornamelijk tot uitdrukking gekomen in het ontstaan van een betalingsbalanstekort en een verkrapting van de arbeidsmarkt en van de geld- en kapitaalmarkt. Hoe heeft zich de overgang naar een evenwichtiger situatie voltrokken wanneer deze wordt afgelezen aan de ontwikkeling van elk der genoemde verschijnselen?

Het saldo op de lopende rekening van de *betalingsbalans* is de directe maatstaf voor de overbesteding, d.i. de mate waarin de binnenlandse bestedingen het beschikbare inkomen overtreffen. Gemeten aan dit saldo en bezien over het jaar als geheel duurde de overbesteding in 1957 voort. Het tekort bedroeg f. 520 mln. tegenover f. 650 mln. in 1956. Dit resultaat weekt derhalve sterk af van de verwachting dat een sluitende lopende rekening in 1957 mogelijk zou zijn. Een minder somber beeld ontstaat echter wanneer men de ontwikkeling gedurende het jaar beziet. Tot september is het beeld dan nog in mineur, tot uiting komend in een voortdurende daling van de goud- en deviezenreserves. Onder invloed van geruchten over een mogelijke devaluatie van de gulden vindt in augustus zelfs een beperkte valutacrisis plaats. Hiermede is echter definitief het dieptepunt bereikt en in het laatste kwartaal van

het jaar groeit de goud- en deviezenreserve weer relatief snel aan. De verbetering van de lopende rekening die, naast het overschot op de kapitaalrekening, tot deze deviezenaanwas heeft bijgedragen is het gevolg geweest van een daling van de waarde van de invoer t.o.v. de voorafgaande maanden en een stijging van de uitvoer. Het hoge dekkingspercentage van de invoer dat hieruit ontstond heeft zich tot nu toe gehandhaafd, zij het thans bij een stabiel relatief laag invoerpeil en een eveneens stabiele uitvoer. Volgens het C.E.P. 1958 zou voor 1958 een overschot op de lopende rekening van f. 880 mln. verwacht kunnen worden; volgens een herziene raming zou dit overschot zelfs f. 1,5 mrd. bedragen. Inderdaad een reden om te spreken over het einde van de overbesteding.

De *arbeidsmarkt*, de tweede indicator van de overspanning in onze economie, heeft reeds in de eerste maanden van 1957 een kentering vertoond. De arbeidsreserve is sindsdien geleidelijk gestegen. In de laatste maanden van het jaar neemt ook de werkgelegenheid in absolute zin af, hetgeen tot uiting komt in een vrij sterke stijging van de werkloosheid, ook in het begin van 1958; daarna treedt een stabilisatie in van het werkloosheidspercentage.

De verkrapting van de *kapitaalmarkt* duurde in 1957 vrijwel het gehele jaar voort. In de laatste maanden van het jaar is echter ook hier een ontspanning opgetreden als gevolg van het afnemend beroep op kapitaalmiddelen door het bedrijfsleven en ten behoeve van de particuliere woningbouw. Hierdoor ontstond weer enige ruimte op de kapitaalmarkt voor de lagere overheid. Deze had aanvankelijk nog een belangrijk deel van haar uitgaven gefinancierd door kortlopende leningen aan welke praktijk in de loop van het jaar door De Nederlandsche Bank en de centrale overheid echter een einde werd gemaakt. De ingetreden ontspanning, die zich in 1958 heeft voortgezet, komt ook tot uiting in een geleidelijke daling van de kapitaalrente.

De ontwikkeling van de drie besproken indicatoren wijst er inderdaad op, dat aan de overbesteding en overspanning een einde gekomen is. Hoogstens kan men zeggen dat de mate waarin dit het geval is voor de drie criteria enigszins uiteenloopt evenals het tijdstip waarop de overgang heeft plaats gevonden. In het algemeen geldt dat het keerpunt in het laatste kwartaal van 1957 valt.

De ontwikkeling van de bestedingen.

Voor de beoordeling van de oorzaken van de recente economische ontwikkeling is het noodzakelijk de belangrijkste bestedingscomponenten te volgen. De overbesteding is een algemeen verschijnsel geweest waartoe alle bestedingscategorieën hebben bijgedragen. Dienovereenkomstig heeft de bestedingsbeperking zowel de consumptie, de investeringen als de overheidsuitgaven gegolden. Hoe heeft nu elk van deze grootheden tot de ontspanning bijgedragen?

De *particuliere consumptie* steeg in 1957 met 5,5 pCt., het beschikbare inkomen met 6 pCt. Hieruit volgt een in verhouding tot normale jaren nog hoge marginale consumptiequote. Ter verklaring wijst het Centraal Planbureau op de voortgezette herverdeling van de inkomens ten gunste van de looninkomens, die een aanzienlijk hogere consumptiequote hebben dan de overige inkomens. De stijging van de consumptieve uitgaven droeg echter een zuiver nominaal karakter daar ook een prijsstijging van 6 pCt. plaatsvond. Het volume van de particuliere consumptie bleef dientengevolge vrijwel constant op een niveau overeenkomende met het jaargemiddelde van 1956. Hierdoor bleef het consumptievolume beneden het niveau dat aanvankelijk was voorzien.

Ten aanzien van de *investeringen* in 1957 geldt dat de omvang hiervan de verwachtingen juist heeft overtroffen. Het investeringsvolume steeg met 7 pCt. tegenover een raming van 3,5 pCt. Zowel voorraadvorming als investeringen in vaste activa hebben hiertoe bijgedragen. De woningbouw door de Overheid is voor beide categorieën de belangrijkste sector geweest waarin de stijging van de investeringen plaatsvond. De voorraadvorming daalde slechts weinig t.o.v. 1956. De mutaties zijn in het laatste halfjaar vermoedelijk aanzienlijk geringer geweest dan in het eerste halfjaar. Ook de investeringen in vaste activa hebben het hoge niveau van het eerste kwartaal in 1957 niet overtroffen.

Deze ontwikkeling van de investeringen heeft de betalingsbalans uiteraard in ongunstige zin beïnvloed. Zij vormt zelfs de belangrijkste verklaring van het uitblijven van een verbetering van de lopende rekening in 1957. Voor 1958 zal waarschijnlijk een tegengestelde invloed van de investeringen op de betalingsbalans uitgaan. Het C.E.P. 1958 verwacht nl. een volumedaling van de bruto-investeringen in vaste activa met 7,5 pCt. Bovendien wordt het aannemelijk geacht dat er sprake zal zijn van een intoring op voorraden. Wellicht dat de herziene raming van het betalingsbalanstekort gebaseerd is op een nog verder gaande daling van de investeringen.

De *overheidsuitgaven* stegen in 1957 sterker dan was voorzien. Ten gevolge van hogere investeringen complementair met de woningbouw en door hogere militaire uitgaven werd het aanvankelijk voorziene niveau van het volume der materiële overheidsuitgaven met 11 pCt. overtroffen. Voor 1958 wordt een daling van dit volume met ca. 5,5 pCt. verwacht.

Enige conclusies.

Wij willen trachten uit bovenstaande gegevens enige conclusies te trekken en zien welke aanwijzingen zij bevatten over de ontwikkeling in de naaste toekomst.

Allereerst kan worden vastgesteld dat de belangrijkste onevenwichtigheden uit onze economie zijn verdwenen. Het perspectief voor de betalingsbalans is voor dit jaar gunstig, de overspanning op de arbeidsmarkt is geheel

verdwenen, de kapitaalmarkt is minder krap, de stijging van de binnenlandse bestedingen is in sterke mate verzwakt. Tot dit resultaat hebben ongetwijfeld in de eerste plaats de maatregelen tot beperking van de bestedingen bijgedragen. Daarnaast hebben ook niet-voorziene invloeden een rol gespeeld. In welke mate dit laatste het geval is geweest zal nadere berekening moeten leren. Reeds nu kan veilig worden gesteld dat niet-voorziene factoren de terugkeer naar een evenwicht in 1957 hoofdzakelijk hebben vertraagd, in 1958 daarentegen hebben versneld. Wij denken hierbij met name aan de tragere uitwerking van sommige maatregelen van bestedingsbeperking en aan de grotere omvang van de voorraadvorming dan oorspronkelijk werd verwacht. Voor de ontwikkeling op enigszins langere termijn zijn deze vertragingen en versnellingen echter niet zo belangrijk.

De overbesteding is dus ten einde. Betekent dit dat nu ook een einde moet komen aan de maatregelen tot bestedingsbeperking? In principe neen, want de huidige situatie is juist bereikt mede dank zij deze maatregelen. Het opheffen van de bestedingsbeperking zou betekenen de nog aanwezige inflatoire krachten weer vrij spel te geven. Zo zal het duidelijk zijn dat het loslaten van het strenge monetair beleid t.a.v. de overheidsinvesteringen spoedig opnieuw tot financiële en andere ongelukken zou leiden.

Het wordt echter noodzakelijk de bestedingen niet langer af te remmen, wanneer zij verder dalen dan wenselijk wordt geacht. Of deze daling het gevolg is van het feit dat de maatregelen tot bestedingsbeperking een sterker effect hebben dan men heeft beoogd dan wel dat de omstandigheden zich hebben gewijzigd is daarbij niet belangrijk. Elk van de doeleinden van onze economische politiek zal moeten worden gevolgd en de feitelijke ontwikkeling met de gewenste vergeleken. Zodra de afwijkingen te groot dreigen te worden zal men door geëigende middelen moeten trachten de feitelijke ontwikkeling naar de gewenste terug te buigen. Daarbij zal men rekening moeten houden met het feit dat men in het economisch leven niet het een kan beïnvloeden zonder elders repercussies op te roepen.

De grootheden waarvan men de ontwikkeling in de naaste toekomst in het bijzonder in het oog zal moeten houden lijken ons op het ogenblik de industriële investeringen, de werkgelegenheid en de export. De grootheden hangen ten nauwste met elkaar samen en zowel hun niveau als hun tendens zijn op het ogenblik niet geheel en al geruststellend.

Het gevaar van een te ver teruglopen van de investeringen heeft de Regering reeds herkend door de schorsing van de investeringsaftrek op te heffen. Nieuwe fiscale stimulansen schijnen in voorbereiding te zijn. In hoeverre zij voldoende zullen zijn hangt mede af van het niveau van de vraag. De binnenlandse vraag zou men desgewenst wel kunnen stimuleren, maar dit zou ten koste gaan van de betalingsbalans. Toch kan dit middel bij een te sterk oplopen van de werkloosheid gewenst zijn, althans zolang de betalingsbalans dit kan dragen.

Voorop dient echter te staan de vergroting van de export. Deze komt immers zowel de investeringen, de werkgelegenheid als de betalingsbalans ten goede. In verband hiermede is het te betreuren dat de vermindering van de binnenlandse bestedingen niet gepaard is gegaan met een toeneming van de uitvoer. De tijd waarin deze compensatie automatisch zou plaatsvinden, een geliefkoosde stelling van Minister Zijlstra, is kennelijk voorbij. De glorie van de snel verbeterde betalingsbalans krijgt in dit verband ook minder

In dit artikel oefent schrijver kritiek uit op het ontwerp-vestigingsbesluit voor levensmiddelenbedrijven. Als dit concept-besluit — op zichzelf een meesterstuk van legislatieve techniek — één zin heeft dan is het wel deze, dat het ons duidelijk voor ogen stelt tot welk een labyrint van zinloze futiliteiten de Vestigingswet leidt, wanneer men haar niet, overeenkomstig haar oorspronkelijke aard, bij wijze van uitzondering hanteert, doch het gehele bedrijfsleven met een gesloten net van vestigingsregelingen zoekt te overdekken. Noch aan het beginsel der Vestigingswet noch aan de gezondheid van de levensmiddelenbedrijven zou volgens schrijver enig nadeel worden toegebracht, wanneer men de vakbekwaamheidseisen over de gehele linie liet vervallen. De twee andere eisen — kredietwaardigheid en handelskennis — zouden nog voldoende selectie waarborgen en parallelisatie zou voor iedere winkelier in de door hemzelf gewenste mate mogelijk zijn.

*„Da war's, als wenn der Star vom Auge fiel,
Vor allen Augen plötzlich stand der Ziel.
Sehnsucht, die in Vereinzelten gebrannt,
Als Sehnsucht aller wurde sie erkannt;
Als heischte neu geborenes Geschlecht
Mit ihm gebornes eig'nes Recht.
Vollendet ward es, und das Werk ist da,
Beglückte Stunde die es werden sah!“*

Aldus de jubel waarmee een poëet omstreeks 1900 de inwerkingtreding van het Duitse Bürgerliches Gesetzbuch begroette. Nu kort geleden het concept-vestigingsbesluit voor de levensmiddelenbedrijven gepubliceerd is ¹⁾ — een ontwerp waarin reeds thans minstens zoveel geestesarbeid is neergelegd als in de ongecompliceerde negentiger jaren nodig was voor een geheel wetboek — zou men zich kun-

¹⁾ In het Mededelingenblad Bedrijfsorganisatie van 21 maart 1958.

(vervolg van blz. 525)

glans door het feit dat zij in sterke mate berust op het achterblijven van de invoer. Verder zijn de vooruitzichten over de buitenlandse vraag onzeker nu in de meeste landen een aarzeling of omslag in de conjunctuur is opgetreden. Wij kunnen weinig anders doen dan van de beperkte ons ter beschikking staande middelen een zo goed mogelijk gebruik te maken. De prijspolitiek is een van die middelen, exportfinanciering een ander.

Samenvattend blijken er op het ogenblik zowel inflatoire als deflatoire krachten aanwezig te zijn. De deflatoire lijken daarbij het gevaarlijkst omdat zij het moeilijkste te bestrijden zijn. Voorlopig zal een (nog) meer genuanceerd beleid gevoerd moeten worden dan in de afgelopen jaren vereist is geweest. Om met een beeld te eindigen: wanneer de wind voortdurend uit één richting waait dan is het duidelijk welke koers men moet varen. Maar wanneer de wind draait en uit uiteenlopende richtingen komt dan is er extra waakzaamheid en stuurmanskunst vereist om elke windvlaag op te vangen en het schip in gang te houden.

Schiedam.

H. C. BOS.

De zin van het zinloze

nen afvragen of dergelijke juichtonen ook zullen opstijgen uit de kringen van middenstanders, verbruikcoöperaties en grootwinkelbedrijven, wanneer dit over een jaar of wat, nadat nog de S.-E.R., het Ministerie (ten tweede male) en de Raad van State hun licht hierover hebben laten schijnen, kracht van wet zal hebben verkregen. De gelegenheid zou hiervoor passend zijn, want in dit vestigingsbesluit zal 43 pCt. van de gehele detailhandel zijn wettelijke status moeten vinden, en men kan het gevoegelijk beschouwen als het meesterwerk waarin het gehele vestigingsbeleid van de Regering zijn toetssteen vindt.

De her-ontdekking der parallelisatie.

Er is — en wordt nog — om dit besluit een levendige strijd gevoerd. De toepassing van de Vestigingswet 1957 heeft er vanzelf toe geleid dat iedere branche in kleinhandel en ambacht een scherp omschreven gebied kreeg toegewezen. Weliswaar overlaptten deze gebieden elkaar hier en daar, maar voor nieuwe combinaties van artikelen en diensten bleef toch maar steeds minder ruimte over. Toen na de oorlog de pelgrimages naar Amerika begonnen, waarvan de rapporten thans in menige bibliotheek zijn opgeborgen, ontdekte men dat de ontwikkeling daar juist andersom was geweest, vooral op het gebied van de kleinhandel in levensmiddelen — inclusief alle dagelijkse benodigdheden voor de huishouding, tot en met kranten, dameskousen en patent-geneesmiddelen — waar zij haar (voorlopig) eindpunt had gevonden in „the new jungle called the supermarket“ (Vance Packard). Het juiste woord voor dit verschijnsel was branche-ervaging, maar omdat men het onder deze naam hier te lande steeds bestreden had, gaf men het de onbegrijpelijke nieuwe naam *parallelisatie* waaruit zich het afschuwelijke werkwoord *paralleliseren* ontwikkeld heeft, zodat men thans aan zijn kruidenier kan vragen „hebt u al geparalleiseerd?“

Indien deze man in zijn vak bij de tijd is, zal men op deze vraag een schittering in zijn ogen zien verschijnen. Want het waren juist de kruideniers die in de afgelopen jaren het meest onder de bekoring der parallelisatie zijn geraakt en hebben aangedrongen op herziening van het vestigingsbeleid, teneinde deze mogelijk te maken. Zij

zullen dit wel gedaan hebben uit eigenbelang: omdat zij een kans zagen hun winkels intensiever te benutten wanneer zij behalve de echte kruideniersartikelen ook andere levensmiddelen — zo mogelijk zelfs de bovengenoemde dagelijkse benodigdheden voor de huishouding — zouden kunnen verkopen. Maar zij konden toch argumenten aanvoeren van algemeen belang: ten eerste de kans dat van de verwachte produktiviteitsverhoging door intensievere uitbating van het distributie-apparaat een deel, als gevolg van onderlinge concurrentie, aan het publiek ten goede zou komen in de vorm van lagere prijzen; en ten tweede het belang van de huisvrouwen, in een tijd waarin huishoudelijke hulp tot de zeldzaamheden behoort, om tijd te besparen bij haar dagelijkse inkopen.

Specialisatie versus parallelisatie.

Bij de andere branches in de levensmiddelensector (slagers, bakkers, melkinrichtingen enz. tot en met de poeliers) toonde men intussen veel minder geestdrift voor het denkbeeld dat de grenzen binnen deze sector zouden vervagen, ook al boden de kruideniers de vrijheid die ze voor zichzelf wensten, ook aan anderen aan. Men vreesde blijkbaar dat deze vervaging eenzijdig ten gunste van de kruideniers zou werken, daar het vermoedelijk voor een slager heel wat moeilijker zou zijn, in zijn winkel de verkoop van andere levensmiddelen ter hand te nemen dan voor een kruidenier, die nu eenmaal van huis uit is ingesteld op de verkoop van een veelheid uiteenlopende artikelen. Als bedrijfseconomisch argument tegen parallelisatie voerden zij aan dat bij een uitbreiding van het aantal verkoopplaatsen voor een artikel boven een zekere grens de distributiekosten per eenheid niet lager, maar hoger worden. Waarop van de kant van de voorstanders weer geantwoord werd dat dit in *abstracto* wel zo kan zijn, maar dat door het bijeenbrengen van véél soorten levensmiddelen in één winkel juist bereikt werd dat de kosten, per verkoopplaats op ieder afzonderlijk artikel drukkende, aanzienlijk verlaagd zouden worden — anders gezegd, dat het aantal verkoopplaatsen per artikel mogelijk wel zou stijgen, maar het totaal aantal verkoopplaatsen van alle artikelen tezamen, als gevolg van de combinatie, zou dalen.

Intussen werd in de jaren die nu achter ons liggen buiten de kringen dergenen die rechtstreeks nadeel voor hun eigen onderneming vreesden, toch wel steeds meer erkend dat een doorbraak naar het levensmiddelenbedrijf beantwoordt aan behoeften die op enkele plaatsen in onze maatschappij aanwezig zijn en dat deze bovendien gemakkelijk wordt gemaakt doordat het *verpakte mérkartikel* de in de winkel afgewogen losse waren steeds meer verdringt. Bij het mérkartikel heeft de fabrikant niet alleen de verpakking, maar ook de prijszetting en de garantie voor de kwaliteit aan zich getrokken, waardoor de functie van de winkelier ten aanzien van deze artikelen overeenkomstig is verminderd. Ook dit leidt ertoe dat de winkelier naar uitbreiding van zijn dienstverlening in de breedte gaat streven teneinde zijn betekenis als schakel in de economische keten (waarvan op de lange duur zijn beloning en zijn bestaan afhankelijk) op peil te houden. Voorts was men het er in vrij grote mate over eens dat het systeem der tot nu toe geldende vestigingsbesluiten aan de bestaande tendenties tot parallelisatie in de weg stond en dus herzien moest worden.

Doolhof der ordening.

Aldus zowel de Commissie Vestigingsregelingen van de S.-E.R. als de Middenstandsraad, die beide eind 1956 advies omtrent het „parallelisatievraagstuk” aan Z. Exc. de Staatssecretaris van Economische Zaken uitbrachten. Het was de taak van deze gezagsdrager de hand in het wespennest der middenstandsbelangen te steken en de herziening in concrete maatregelen te belichamen. Twee oplossingen waren in theorie denkbaar om de gewenste ruimte voor nieuwe bedrijfspvormen te krijgen. Men zou de belemmerende bepalingen geheel of gedeeltelijk kunnen opheffen; men zou ook kunnen trachten ze te verfijnen en aan de veronderstelde behoeften aan te passen, zodat men een soort geleide expansie zou krijgen. Met name de Middenstandsraad had in zijn advies voor laatstbedoelde methode gekozen:

„Een aanvaardbare oplossing van het huidige parallelisatievraagstuk kan nooit bestaan in het terugkeren naar de toestand van vóór de afkondiging van de Vestigingswet 1937, doch zal gevonden moeten worden in een verruiming van de thans bestaande parallelisatiemogelijkheden met inachtneming van de grenzen, door een deskundige bedrijfsuitoefening gesteld”.

Het Ministerie heeft deze weg dan ook gevolgd. Een jaar lang heeft het de verlangens van alle betrokken groepen geregistreerd en de bepalingen geformuleerd om ze in wettelijke kanalen te leiden. Het resultaat is een uiterst gecompliceerde en onoverzichtelijke regeling: een legkaart van groepsbelangen waarvan ieder zijn eigen vakje toegewezen heeft gekregen, met daarnaast vele gebieden die aan twee of meer groepen gemeen zijn, met menigvuldige varianten en combinatiemogelijkheden. Bij eerste kennismaking lijkt het een labyrint, maar als men later de systematische lijnen in het geheel onderkent en ziet hoe alles in elkaar grijpt, kan men zijn bewondering aan de makers van dit werkstuk niet onthouden. Er moet een geweldig vernuft voor nodig zijn geweest om alle mogelijkheden en wenselijkheden met elkaar in overeenstemming te brengen, opdat niet hetgeen in één vestigingsregeling wordt toegestaan, door een andere onmogelijk wordt gemaakt; bovendien moest nog rekening gehouden worden met bedrijvigheden die men vrij wilde laten, zoals industriële broodproduktie, visafslag aan de haven en noodslachtingen. Dit gecompliceerde doel schijnt in het algemeen wel bereikt te zijn, en dit concept-besluit mag dan ook gelden als een meesterstuk van legislatieve techniek.

Een andere vraag is, of het enige zin heeft. Wanneer men dit kunstige samenstel van verboden overziet, vraagt men zich veelvuldig af: „waarom dit wel en dat niet?”. Wij beperken ons tot een greep voorbeelden.

Enige vraagpunten.

1. Wanneer een handelaar in melk, boter, kaas en eieren daarnaast alléén vleeswaren wil gaan verkopen, moet hij vakbekwaam zijn niet alleen in het melkvak, maar ook in het kruideniersvak. Hij kan echter aan deze laatste eis ontkomen door... nog een of meerdere kruideniersartikelen in zijn assortiment op te nemen. Een bezwaar dat overigens in de praktijk niet gevoeld zal worden.

2. In de uitvoerige opsomming van kruideniersartikelen missen wij krenten en rozijnen ²⁾. Toch zijn dit onge-

²⁾ In art. 2, lid 2 worden wel genoemd gedroogde of geconijfte vruchten, doch o.i. ten onrechte, want zolang men deze artikelen niet als „fruit” aanmerkt — en dit zou tegen het algemeen spraakgebruik zijn — is de verkoop daarvan vrij.

twijfeld waren die in de uitoefening van het kruideniersbedrijf veelvuldig worden verkocht, zodat. (wij citeren nu het besluit)

- a. vaardigheid in het herkennen en in het beoordelen;
- b. kennis van de kwaliteiten, zomede van de soortnamen en van de kwaliteits- en kwantiteitsaanduidingen;
- c. enige kennis omtrent de mogelijkheid van toepassing, omtrent de koopmotieven en verkoopargumenten in verband met die toepassingsmogelijkheden

van krenten en rozijnen ongetwijfeld aan kruideniers in spe gedoceerd moet worden en dat een kandidaat op een tekort aan die kennis zelfs zal kunnen zakken — en dat terwijl iedereen deze artikelen vrij mag verkopen.

3. Waarom hebben de melk-, zuivel-, groente- en visboer een onbepaalde keuze uit het assortiment van de kruidenier, zodat zij, naast een aantal met name genoemde kruideniersartikelen, desnoods zelfs rijsttafel-ingredienten mogen verkopen, terwijl de slager dit alleen mag wanneer hij de verkoop van alle andere kruideniersartikelen prijs geeft?

4. Waarom mogen de visboer en de „koude bakker” wél margarine en sla-olie, maar geen boter verkopen?

5. Waarom mag een „koude bakker” hetzij alléén margarine, spijsolie en spijsvet, hetzij alléén suiker, hetzij alléén zout, of specerijen of cacao verkopen, terwijl een „warme bakker” al deze artikelen tezamen, en nog veel meer mag verkopen?

6. Ten slotte zij het banketbakkersbedrijf nog onder de loep genomen. Wie denkt dat het essentiële van een banketbakker is dat hij banket bakt vergist zich lelijk, want iedere broodbakker mag banket bakken. Veeleer ligt zijn exclusiviteit in het maken en verkopen van ragoutwerk, koude voorgerechten, puddingen, consumptie-ijs en suikerwerk. Maar waarom mag de banketbakker nu niet tegelijk suiker en margarine, die hij beide toch met zo kwistige hand verwerkt, verkopen, en bloem en boter zelfs helemaal niet, terwijl de broodbakker dit wél mag? En waarom moet zijn wetenschappelijk arsenaal zijn uitgerust met „enige kennis omtrent bouillon en soepen”, hoewel die niet tot zijn assortiment behoren, zodat hij, wanneer hij soepen wil verkopen, toch nog het gehele kruideniersdiploma moet behalen? En wie kan de verbeeldingskracht opbrengen om zich een „gelegenheidsartikel” („produkt van gerezen deeg — met uitzondering van gebak — waarbij de waarde van de grond- en hulpstoffen, buiten de bloem, die van de bloem overtreft”) voor te stellen? Wij hebben hieromtrent slechts begrepen dat zulk een lekkernij door een schommeling in de grondstoffenprijzen van juridische aard kan veranderen — vandaar waarschijnlijk de naam *gelegenheidsartikel*...

7. Het gehele systeem van de Vestigingswet gaat ervan uit dat de eis van handelskennis voor alle bedrijven hetzelfde omvat. Wanneer voor bepaalde bedrijven nog een zekere handelskennis vereist wordt die speciaal op dat vak gericht is (bijv. kennis omtrent speciale wettelijke en andere regelingen) wordt deze eis onder de vakbekwaamheid opgenomen. Maar waarom worden dan, in strijd met dit beginsel, de *verklaringen* van vakbekwaamheid steeds voor bepaalde bedrijven afgegeven?

Zij die in de Wet de „perfection of reason” willen zien zullen, naar wij vrezen, nog wel enige moeite hebben met het verwerken van dit ontwerp. En wij keren thans terug tot onze dichtertelijke aanhef: „vor allen Augen plötzlic, stand der Ziél”. Verspreid dit ontwerp enig licht over

het doel, dat de Overheid met haar vestigingsbeleid zoekt te bereiken? De Vestigingswet Bedrijven voert in haar intituële doelstelling „tot bevordering van een goede bedrijfsuitoefening”. Wij hebben ons reeds eerder ³⁾ gewaagd aan een proeve tot nadere bepaling van dit doel. Moet men onder „goede bedrijfsuitoefening” verstaan een goede voorziening in de *algemeene behoefte* waarin het bedrijf moet voorzien, of gaat het er om, de bedrijfsuitoefening voor de *ondernemer* zo gemakkelijk en lucratief mogelijk te maken? We gaan thans overhellen tot een derde theorie: het vestigingsbeleid is doel in zichzelf geworden. Op de vraag: wat is goede bedrijfsuitoefening antwoordt men: bedrijfsuitoefening krachtens een vergunning volgens de Vestigingswet — en daarmee is men in een cirkelredenering gevangen die tot steeds minutieuzer regelingen, tot steeds zinlozer verkaveling van het bedrijfsleven voert.

De paradox van het algemeen levensmiddelenbedrijf.

Als laatste voorbeeld zij ten tonele gevoerd het „algemeen levensmiddelenbedrijf”, het paradijs der parallelisatie. De vergunning hiertoe geeft de bevoegdheid een winkel te drijven waarin *ten-minste vijf* der overige (gespecialiseerde) levensmiddelenbranches verenigd zijn, dus bijv. kruidenierswaren, vlees, groente en fruit, brood en melk(produkten). Deze vergunning nu wordt verkregen met een speciaal voor dit bedrijf gebrevetteerde vakbekwaamheid, die niet bestaat in de som van alles wat men moet weten voor de specialistische branches, maar meer gericht is op de wijze van voorraadvorming, het conserveren van de opslag, de winkelorganisatie, de étalage-inrichting enz. dan op gedetailleerde warenkennis. Wil men echter (voorlopig) slechts 2,3 of 4 branches tezamen uitoefenen, dan kan men met dit „algemene” vakbekwaamheidsdiploma niet terecht, maar moet men 2, 3 of 4 bijzondere diploma's tezamen bezitten, hetgeen aanzienlijk méér studie vereist. Het zal voor degene die deze dingen zakelijk beziet wel altijd een raadsel blijven waarom iemand met de kennis, waarmee hij vijf branches tezamen mag uitoefenen, niet capabel wordt geacht, in twee, drie of vier dezer takken handel te drijven. Voor zulk een vreemde consequentie van het systeem kan men slechts de verklaring vinden in de vooropgestelde voorkeur der Overheid voor afgebakende grenzen tussen de vakjes, in de vrees voor iedere ontwikkeling die niet bij voorbaat geordend is. Daarom heeft men, liever dan de grenzen tussen de bestaande levensmiddelenbedrijven geleidelijk aan te vervagen, er een nieuw bedrijf bijgemaakt en het overstappen van het „gespecialiseerde” in het „algemene” bedrijf bepaald niet vergemakkelijkt. Want niet alleen moet daarvoor een ander vakbekwaamheidsdiploma behaald worden, maar bovendien vereist de overgang van één naar vijf groepen zulk een investering en ombouw van de inrichting, dat hij wel sporadisch zal blijven. Vermoedelijk is de parallelisatie in de levensmiddelensector door deze te hoog gespannen conceptie vakkundig om hals gebracht.

Apotheose van het perfectionisme.

Wanneer deze ontwerp-vestigingsbesluiten één zin hebben dan is het wel deze, dat zij ons duidelijk voor ogen stellen tot welk een labyrint van zinloze futiliteiten de Vestigingswet leidt, wanneer men haar niet,

³⁾ In „E.-S.B.” van 30 januari 1957, no. 2066.

overeenkomstig haar oorspronkelijke aard, bij wijze van uitzondering hanteert, doch het gehele bedrijfsleven met een gesloten net van vestigingsregelingen zoekt te overdekken. Reeds eerder is niet-belanghebbende waarnemers de schrik om het hart geslagen toen in 1955 een Vestigingsbesluit voor de kleinhandel in huishoudelijke artikelen c.a. werd afgekondigd, zo ingewikkeld, dat sindsdien het openen van een bazaar in potten en pannen in juridisch opzicht belangrijk moeilijker en riskanter is dan het stichten van bijv. een hoogovenbedrijf. Thans passeren we wederom een baken dat er op duidt dat we met volle zeilen de zee der Dwaasheid binnenvaren.

Want een optimale welvaart wordt niet bereikt wanneer de ondernemers, in plaats van de behoeften en de wensen van hun klanten te peilen, naarstig moeten speuren naar gaatjes in het netwerk der vestigingsbesluiten, indien zij eens nieuwe activiteiten willen ontplooiën. Dit geldt in het algemeen, maar zeker in onze tijd, nu commerciële en psychologische research en ook de techniek nieuwe middelen bieden, zowel om de behoeften van het publiek te registreren als om daaraan te voldoen. In een tijd die steeds dynamischer wordt, werkt een starre wetgeving steeds schadelijker.

Ruimere regelingen noodzakelijk.

De betekenis van parallelisatie ligt niet zozeer hierin dat men ruimte maakt voor een nieuw bedrijfstype nadat dit elders reeds zijn bestaansrecht bewezen heeft, maar dat men het de ondernemers mogelijk maakt, zelf naar nieuwe vormen te zoeken en deze te beproeven. En dit bereikt men nooit wanneer men de vestigingsregelingen steeds verder uitbouwt: daarvoor moet men ze integendeel, gedeeltelijk afbreken. De moeilijkheden worden uitsluitend veroorzaakt door de eisen van vakbekwaamheid en de daaraan inherente bedrijfsomschrijving: de eisen van kredietwaardigheid en handelskennis zijn immers voor alle branches vrijwel gelijk. Zij bieden tezamen eigenlijk reeds een zekere waarborg voor vakbekwaamheid, want iemand die over een aanzienlijk bedrijfskapitaal beschikt en tevens inzicht heeft in de opbouw van kostprijzen, de betekenis van de omloopsnelheid van de voorraad en dergelijke bedrijfseconomische leerstukken, kortom in zijn verlieskansen, zal zich wel twee keer bedenken vóórdat hij zonder voldoende specifieke kennis van het vak een zaak begint. En de eisen die hij aldus aan zichzelf zal stellen zullen vermoedelijk méér ter zake dienende zijn dan de standaard-eisen der vestigingsbesluiten, die in vele gevallen te véél of te weinig omvatten. Daarom zou noch aan het beginsel der Vestigingswet noch aan de gezondheid van de levensmiddelenbedrijven ten onzent enig nadeel worden toegebracht wanneer men de vakbekwaamheidseisen over de hele linie liet vervallen. De twee andere eisen zouden nog voldoende selectie waarborgen en parallelisatie zou voor iedere winkelier in de door hemzelf gewenste mate mogelijk zijn.

Schrikt men terug voor zulk een duizelingwekkende sprong in de vrijheid, dan zou men voorlopig kunnen vol-

Bata OF BRITAIN

VOOR HERENSCHOENEN
VAN STANDING

BATA INTERNATIONAL

AMSTERDAM - KALVERSTRAAT

(Advertentie)

staan met althans van alle verpakte en prijsgebonden merkartikelen op levensmiddelengebied de verkoop binnen de levensmiddelensector vrij toe te staan. Vakbekwaamheidseisen zouden dan nog slechts gesteld worden voor de ambachtelijke vakken: het slagersbedrijf en de bakkerij, alsmede voor de detailhandel in brood en banket (voor zover deze produkten niet als merkartikel verkocht worden), vlees, vis, gevogelte, groente en fruit. De vakbekwaamheidseisen voor vleesverkoop zouden dus losgemaakt moeten worden van die voor de slagerij, zodat hij, die slechts vlees wil verkopen, geen matador op het slachtmes behoeft te zijn, noch kennis omtrent de ziekten van velerlei levende dieren behoeft te bezitten. Overeenkomstig het systeem dat de Wet nu eenmaal gekozen heeft, om volledige vakbekwaamheid te eisen voor iedere verkoopplaats, zouden de vakbekwaamheidseisen voorts uitsluitend op de verkoop gericht moeten worden en gezuiverd moeten worden van alles wat op inkoop en administratie betrekking heeft; deze functies kunnen en zullen immers veelal elders verricht worden dan in de „inrichting” waarvoor de vergunning wordt verleend.

Zou men aldus de vakbekwaamheidseisen hebben teruggebracht tot het werkelijke minimum dat nodig is om de detailhandel in de onderscheiden artikelen zonder kleerscheuren te kunnen bedrijven, dan zou men zich de conceptie van een algemeen levensmiddelenbedrijf kunnen besparen. Immers, dan zou het voor iedere winkelier wel mogelijk zijn twee of drie diploma's te behalen waarmee hij, tezamen met de vrije merkartikelen, precies dat assortiment zou kunnen voeren dat hem dienstig lijkt. Het examenstelsel zou dan nog vrij zinloos zijn, maar daarmee zou tenminste enige eer bewezen zijn aan degenen die geleerd hebben een geheel vrij regime te vrezén als „de chaos”.

De ernst van het ordeningsstreven dezer goede lieden komt overigens wel in een vreemd licht te staan wanneer men ziet hoe ruim één jaar lang vele textielwinkeliers — n.b. op instigatie van hun vakorganisaties — ijverig thee en koffie tegen inkooprijzen hebben verkocht, met geen ander doel dan hun misnoegen omtrent de toepassing van de Wet op het Cadeaustelsel kenbaar te maken. En voor een herhaling van deze zotte uiting van balorigheid steekt noch het oude, noch het nieuwe vestigingsbesluit een stokje!

Amsterdam.

Mr. O. LEYENDEKKERS.

Leeft met Uw tijd mee! Leest de E.-S.B.

Schrijver bespreekt in dit artikel de merites van de Jeugdspaarwet. De spaarregeling, die in deze wet is vastgelegd, heeft slechts een beperkte strekking. Zij zal, naar de Regering verwacht, leiden tot additionele besparingen tot een bedrag van ca. f. 150 mln., d.i. slechts 2,2 pCt. van het totale spaartegoed der drie categorieën van spaarinstellingen, dat per ultimo 1957 ca. f. 6.672 mln. bedroeg. De Overheid is erin geslaagd een betrekkelijk eenvoudige regeling te ontwerpen. Afgezwacht zal moeten worden, of de in uitzicht gestelde premie een voldoende aantrekkingskracht op de jeugdige spaarders zal uitoefenen. Veel zal daarbij ook afhangen van de wijze waarop de propaganda voor deze spaarvorm zal worden gevoerd. Van de resultaten, die met de jeugdspaarregeling bereikt zullen worden, zal het in belangrijke mate afhangen of op de ingeslagen weg zal worden voortgegaan. Bij een verdere uitbouw zal t.z.t. de invoering van een algemene gepremieerde spaarregeling kunnen worden overwogen.

De Jeugdspaarwet

De Regering gaat bij het concretiseren van de plannen, die een stimulering van het sparen door de Nederlandse jeugd beogen, niet over ijs van één nacht. Reeds in het begin der vijftiger jaren, toen de bezitsvorming nog bij lange na niet in zo sterke mate de algemene belangstelling genoot als thans het geval is, bezon de Nationale Spaarraad zich op mogelijkheden om met steun van de Overheid het sparen door jonge mensen te bevorderen. Met de liquidatie van genoemde Raad is ook het jeugdspaarplan tijdelijk in de ijskast geborgen geweest. In dit licht gezien is het evenwel niet verwonderlijk, dat men bij het zoeken naar spaarvormen, die een effectieve bijdrage zouden kunnen leveren tot het creëren van meer duurzaam bezit, in eerste instantie gedacht heeft aan de jeugd. De spaarregeling, die in de Jeugdspaarwet is vastgelegd heeft slechts een beperkte strekking. Een belangrijk punt van principiële aard is echter dat thans voor het eerst publieke gelden zullen worden aangewend om het sparen te stimuleren. Dit betekent dus, dat de Overheid het als een deel van haar taak ziet om de spaarzin op directe wijze te bevorderen. Van de resultaten, die met de jeugdspaarregeling bereikt zullen worden, zal het in belangrijke mate afhangen of op de ingeslagen weg zal worden voortgegaan. Bij een verdere uitbouw zal te zijner tijd de invoering van een algemene gepremieerde spaarregeling overwogen kunnen worden.

De op grond van de Jeugdspaarwet te sluiten overeenkomsten kunnen door de spaarders worden gesloten met de Rijkspostspaarbank en de in het Register der kredietinstellingen ingeschreven algemene spaarbanken en boerenleenbanken alsmede bij enkele gemeente-spaarbanken en bij nader door de Minister aan te wijzen instellingen. Het kan betreurd worden, dat bij amendement in de wet de mogelijkheid is opgenomen, dat ook andere dan de eigenlijke spaarinstellingen met de uitvoering van de wet belast kunnen worden. Het geldt hier de eventuele inschakeling van spaarkassen en ondernemingsfondsen, met inbegrip van bouwspaarfondsen. Personen in de leeftijdsklasse van 15 tot en met 20 jaar mogen met een der genoemde spaarinstellingen een overeenkomst sluiten. Ex-militairen kunnen tot hun 24ste jaar nog een spaarovereenkomst sluiten. Hebben zij de overeenkomst reeds gesloten voor zij in dienst gingen, dan kan de duur maximaal 10 jaar zijn. De vijftienjarige leeftijd is als beginjaar gekozen om aansluiting

te verkrijgen bij het schoolsparen en het sparen bij de door verschillende spaarbanken, geëxploiteerde jeugdspaarbanken.

Hoewel de statistische gegevens op dit punt zeer schaars zijn, zijn de deskundigen het er toch wel over eens, dat in de jaren, die volgen op de schoolperiode tot aan het huwelijk der betrokkenen een zeker vacuum ten aanzien van het sparen bestaat. Eerst als een gezin gevormd wordt realiseren velen zich, dat het gewenst is voor allerlei doeleinden te sparen. Een onlangs door de Rijkspsychologische Dienst ingesteld onderzoek bij een beperkt aantal jongeren, die werkzaam zijn in industrie en ambacht, wees uit, dat jeugdige arbeiders in de grote meerderheid der gevallen niet de vrije beschikking hebben over hun loon, doch dit thuis moeten afdragen. Zij krijgen dan van hun ouders een zeker bedrag in handen als zakgeld. Jeugdige personen, die jonger zijn dan 19 jaar, worden zelden als zelfstandig beschouwd. Veertig procent van de geënquêteerden bleek een gedeelte van het zakgeld te besparen, zij het dat dit sparen meer de vorm aannam van uitgestelde consumptie dan van bezitsvorming. De indruk bestaat dat daarnaast ook nog wel door de ouders voor hun kinderen wordt gespaard. Uitdrukkelijk wordt er in de Memorie van Antwoord waarin enkele mededelingen omtrent deze enquête worden gedaan op gewezen, dat voor andere categorieën jeugdigen afwijkende spaarmogelijkheden kunnen bestaan dan bij de geënquêteerde industrie-arbeiders.

De ingelegde bedragen moeten tenminste zes jaar op de rekening blijven staan, alvorens aanspraak op premie gemaakt kan worden. Alleen indien men voor het einde van de zesjarige periode trouwt, een der ouders overlijdt of de spaarovereenkomst door de spaarbank beëindigd wordt kan reeds na drie jaar tot uitbetaling van de premie worden overgegaan. Het is niet noodzakelijk de spaarovereenkomst na zes jaar te beëindigen. Voor degene, die zulks wenst bestaat de mogelijkheid om tot ten hoogste negen jaar voort te gaan met het verrichten van stortingen op de jeugdspaarrekening. De bedoeling zit voor, dat de jonge mensen gedurende deze spaarperiode van drie, zes of negen jaar gewend zullen raken aan het regelmatig sparen van bescheiden bedragen, in de hoop dat zij in hun latere levensjaren van deze spaargewoonte nog veel profijt zullen hebben.

De bedragen, die op de jeugdspaarrekening kunnen worden gestort, zullen zeer waarschijnlijk tenminste f. 30 per jaar moeten bedragen en een jaarlijkse storting van f. 200 niet te boven mogen gaan. De indruk bestaat, dat deze bedragen met het oog op de kosten, die de uitvoering der wet voor de spaarbanken zullen meebrengen aan de lage kant zijn. Veel zal uiteraard afhangen van het gemiddeld bedrag der inlagen, dat in de praktijk bereikt zal worden. De kans dat verschillende spaarbanken slechts met één verliesgevende exploitatie aan de regeling zullen kunnen medewerken is niet uitgesloten. Dit behoeft echter nog niet bij voorbaat in te houden, dat zij op grond van kostenoverwegingen hun medewerking aan de uitvoering zullen weigeren. De spaarbanken zijn sociale instellingen, wier beleid primair gericht is op de bevordering van het sparen door zo breed mogelijke lagen van de bevolking.

De vraag kan gesteld worden, of de gekozen basisperiode van zes jaar niet te lang is. De ervaringen, die men in West-Duitsland met het door middel van belastingfaciliteiten gestimuleerde sparen in dit opzicht heeft opgedaan hebben doen zien, dat bij een verlenging van de termijn gedurende welke de gespaarde gelden geblokkeerd zijn, de belangstelling ondanks de aanzienlijke voordelen die bereikt konden worden, aanzienlijk verminderde. Toen in 1955 de blokkeringsperiode werd verlengd van 3 tot 7 jaar voor personen boven de 50 en tot 10 jaar voor personen beneden die leeftijd, daalde het aantal nieuwe spaarcontracten zeer sterk. In oktober 1956 werd de driejarige periode opnieuw ingevoerd, waarna de interesse weer opleefde.

Het is interessant om in dit verband de aandacht te vestigen op de gemiddelde spaartermijn bij de spaarbanken. Het aantal jaren, dat iedere gestorte gulden gemiddeld onder berusting van de spaarbank blijft, is blijkens de Statistiek der Spaarbanken 1956¹⁾ in het jaar 1956 bij de Rijkspostspaarbank 3,23, bij de algemene spaarbanken 2,17 en bij de boerenleenbanken 2,56 geweest. Deze cijfers gelden voor de totaliteit der spaarders, doch zullen voor de jeugdige spaarders eerder lager zijn. De op grond van de Jeugdspaarwet in uitzicht gestelde premie van 10 pCt. over het gespaarde bedrag en de daarop bijgeschreven rente zal hen er dus toe moeten brengen de gespaarde gelden aanmerkelijk langer aan de spaarbank toe te vertrouwen dan zonder deze prikkel het geval zou zijn. Ook indien men rekening houdt met het feit, dat de ontvangen premie vrijgesteld zal worden van de betaling van inkomstenbelasting, lijkt zij toch aan de lage kant en het is te betreuren dat de Minister geen gevolg heeft willen geven aan de uitgeoefende aandrang om het percentage op 15 vast te stellen.

De beslissing met betrekking tot de vraag of men bereid zal zijn gedurende een betrekkelijk lange termijn afstand te doen van de vrije beschikking over spaargelden zal waarschijnlijk in betekende mate mede beïnvloed worden door het vertrouwen dat men heeft in de waardevastheid van de munteenheid. Het lijkt weinig twijfel, dat het besef, dat de waardevastheid van het geld nog veel te wensen over laat, in het laatste decennium tot steeds breder lagen der bevolking is doorgedrongen. Men behoeft bepaald niet tot het grijze verleden terug te gaan om de nadelige invloed van het proces der sluipende inflatie te constateren. Laat ons bijv. eens aannemen, dat zes jaar geleden de mogelijkheid reeds bestond om spaarovereenkomsten te sluiten volgens de modaliteiten van de thans door de Tweede Kamer aanvaarde wet. Men zou dan, te beginnen op 1 januari

¹⁾ Centraal Bureau voor de Statistiek: Maandschrift voor het Financiewezen, december 1957.

1952, aan het begin van elk jaar het maximaal toegestane bedrag ad f. 200 hebben kunnen storten. Dan zou men per ultimo 1957, bij een rentevergoeding door de spaarbank van 3 pCt. 's jaars, de beschikking krijgen over een bedrag van f. 1.332 plus f. 133 premie is in totaal f. 1.465. Eind 1957 zou men echter tot de ontdekking gekomen zijn, dat de kosten van levensonderhoud op basis 1952 = 100 in de zesjarige periode gestegen zijn tot 121, zodat het gespaarde bedrag in guldens van het jaar 1952 niet hoger gesteld mag worden dan f. 1.211. Ook als men er rekening mede houdt, dat het effect van de waardevermindering van het geld slechts ten volle op de eerste storting van f. 200 drukt en dat men ten aanzien van de stortingen in de volgende jaren de na elk dezer stortingen tot eind 1957 opgetreden koopkrachtswijziging in rekening zou moeten brengen, geeft het voorbeeld toch reeds een voldoende indicatie van de gevaren, die hier voor de spaarders dreigen.

Het bovenstaande bedoelt niet te suggereren, dat de centrale Overheid onder alle omstandigheden aansprakelijk gesteld kan worden voor het optreden van inflatie. Het zijn in het afgelopen jaar voornamelijk de vroede vaders onze gemeenten geweest, die met als excuus de bestrijding van volksvijand no. 1, te weten de woningnood, in sterke mate inflatoir hebben gefinancierd. Ook door allerlei internationale factoren kunnen de kosten van levensonderhoud beïnvloed worden. Dit neemt echter niet weg, dat de landsoverheid, zowel als de lagere overheid in dit opzicht een belangrijke invloed kunnen uitoefenen. Het is te hopen, dat zij met al de middelen, die de moderne economische politiek haar ter beschikking stelt zal streven naar handhaving van de koopkracht van het geld. Alleen langs deze weg kan een zinvol beroep worden gedaan op de jeugdige spaarders om zich een meer duurzaam bezit te verwerven, waarbij zij dan stellig een dankbaar gebruik zullen maken van de extra stimulans die hun in de Jeugdspaarwet gegeven wordt.

De bedoeling van de wet is uiteraard in de eerste plaats om het vormen van nieuwe besparingen aan te moedigen. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid van overheveling van op gewone spaarrekeningen uitstaande tegoeden naar de jeugdspaarrekening. Dit zal waarschijnlijk het meest geschieden als ouders op naam van hun kinderen gaan sparen. De Regering vertrouwt er evenwel op, dat de betrekkelijk lange bindingsperiode velen ervan zal weerhouden om reeds bestaande spaarsaldi, waarover ten allen tijde beschikt kan worden, over te brengen op de jeugdspaarrekening.

Verschiedene wetsartikelen sluiten nauw aan bij de Postspaarbankwet 1954. In het bijzonder geldt dit ten aanzien van de regels voor het sluiten van de overeenkomst, het doen van inleggingen en het verkrijgen van uitbetalingen; de minderjarige kan nl. zelfstandig optreden.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling een centraal kaartregister in te stellen teneinde controle te kunnen uitoefenen om te voorkomen dat door dezelfde persoon bij meer dan een spaarinstelling een spaarrekening wordt geopend. Van dit voornemen is evenwel voornamelijk op grond van kostenoverwegingen afgezien. De controle zal thans worden opgedragen aan de Centrale Accountantsdienst van het Ministerie van Financiën. Deze dienst zal in samenwerking met de Nederlandse Spaarbankbond en met de Centrales der boerenleenbanken toezien op de juiste afwikkeling der betrokken overeenkomsten. Door middel van steekproeven zal een regelmatig onderzoek naar doublure-overeenkomsten worden ingesteld. Blijkt uit de steekproeven, dat deze doublures in ongewenste mate optreden, dan zal alsnog de

instelling van een centraal register overwogen worden.

Op grond van globale berekeningen meent de Regering te mogen verwachten, dat de nieuwe jeugdspaarrégeling zal leiden tot additionele besparingen tot een bedrag van ca. f. 150 mln. Dit cijfer doet wel duidelijk uitkomen, dat aan deze spaarvorm niet een al te grote betekenis mag worden toegekend. Genoemd bedrag vormt slechts 2,2 pCt. van het totale spaartegoed der drie categorieën van spaarinstellingen, dat per ultimo 1957 ca. f. 6.672 mln. bedroeg.

Het voorgaande overziende kan geconcludeerd worden, dat de Overheid er in is geslaagd een betrekkelijk eenvoudige regeling te ontwerpen. Afgewacht zal moeten worden of de in uitzicht gestelde premie een voldoende aantrekkingskracht op de jeugdige spaarders zal uitoefenen. Veel zal daarbij ook afhangen van de wijze waarop de propaganda voor deze spaarvorm gevoerd zal worden. Tegenover de moderne reclame, die de consument op vaak zeer suggestieve wijze tracht te bewegen tot het doen van consumptieve uitgaven, die voor het normale levensonderhoud niet altijd strikt noodzakelijk zijn, is een doelbewuste prikkel om te sparen zeker niet overbodig.

Het is een gelukkige gedachte geweest de uitvoering van de Jeugdspaarwet in beginsel aan de erkende spaarinstellingen toe te vertrouwen en verwacht mag worden, dat deze instellingen zich met energie op hun nieuwe taak zullen werpen in het bewustzijn daarmede te handelen in overeenstemming met de sociale taak, die zij zich gesteld hebben.

Amersfoort.

Drs. H. TE VELDE.

INGEZONDEN STUK

De gevolgen van multilateralisatie

Drs. R. C. de Heer te Amsterdam schrijft ons:

Het artikel onder bovenvermelde titel van de hand van Drs. H. H. Coljé in „E.-S.B.” van 11 juni jl. kan, wat de principiële zijde van de zaak betreft, worden beschouwd als een afsluiting van de discussie, welke in dit blad over de multilateralisatie is gevoerd. In het drietal artikelen, aan dit onderwerp gewijd ¹⁾, vindt de lezer voldoende argumenten pro en contra, om zich een oordeel over deze materie te kunnen vormen. Indien ik mij nochtans veroorloof, op het laatste artikel nader in te gaan, geschiedt dit naar aanleiding van enkele concrete voorbeelden, welke daarin worden aangehaald ter illustratie van de gevaren, waaraan de Nederlandse export zou zijn blootgesteld als gevolg van de multilateralisatie. Ik meen namelijk, dat de bedoelde voorbeelden geen geheel juist beeld van de concrete situatie geven.

Drs. Coljé wijst o.a. op de teruggang in de Nederlandse export naar Brazilië sedert de multilateralisatie van het betalingsverkeer met dit land in 1955. In dit verband zij opgemerkt, dat de recente exportcijfers het herstel van onze positie op de Braziliaanse markt onvoldoende weerspiegelen. In de Nederlandse export naar Brazilië wordt een belangrijke plaats ingenomen door grote objecten met een kapitaal karakter, voornamelijk schepen, waarvan de leveranties veelal eerst geruime tijd na het totstandkomen van de transactie plaatsvinden. Laat men de scheepsleveranties buiten beschouwing, dan blijkt, dat de grote terugval van de Nederlandse export naar Brazilië

nog tijdens het bilaterale tijdvak heeft plaats gevonden. Brazilië heeft zich met andere woorden, zoals in mijn artikel in „E.-S.B.” van 4 juni jl. is uiteengezet, reeds vóór de overgang naar het transferabele regime aan de zgn. bestedingsdwang onttrokken. Na deze overgang, welke medio 1955 plaatsvond, valt een duidelijk trendmatig herstel van onze export, exclusief schepen, te constateren. Betreft men ook de scheepsbouworders in de beschouwing, dan kan zelfs van een spectaculair gunstige ontwikkeling worden gesproken. Recentelijk zijn, bij Nederlandse werven Braziliaanse orders voor de bouw van schepen geplaatst in een omvang, zoals onder het bilaterale regime niet is voorgekomen.

Een ander door Drs. Coljé genoemd voorbeeld is de ontwikkeling van het betalingsverkeer met Uruguay. De invoerrestricties die dit land in november 1957 in verband met zijn precaire deviezenpositie heeft ingesteld, bevatten een sterk discriminatoir element ten nadele van de invoer uit de niet-bilaterale landen. Importen uit deze landen worden onder het thans bestaande — voorlopig tot eind juni 1958 geldende — noodregime slechts toegestaan, voor zover kan worden aangetoond dat de betreffende goederen niet kunnen worden betrokken uit bilaterale partnerlanden. Drs. Coljé ziet hierin een duidelijk voorbeeld van de valutaire discriminatie, waaraan men zich blootstelt door de instelling van een multilateraal betalingsregime. Door te stellen, dat Nederland Uruguay heeft opgenomen in de transferabele-guldenszone, terwijl verschillende Westeuropese landen nog een bilaterale betalingsregeling met dat land hebben, wordt daarbij de indruk gewekt, dat Nederland met deze maatregel wel zeer voorbarig is geweest. Hiermede wordt echter een volkomen onjuiste voorstelling van zaken gegeven. Van de O.E.E.C.-landen zijn Italië, Zwitserland en Griekenland de enige landen, die nog een bilateraal regime met Uruguay onderhouden. Indien men de lijst der bilaterale partners van Uruguay, die hoofdzakelijk achter het IJzeren Gordijn te vinden zijn, beziet, dan lijkt het een twijfelachtig voorrecht, van deze groep landen deel te mogen uitmaken.

Naschrift.

Drs. De Heer is van mening, dat Brazilië zich reeds vóór de overgang naar het transferabele regime aan de bestedingsdwang heeft onttrokken. Deze stelling is m.i. reeds hierom niet houdbaar, omdat in het Nederlands-Braziliaanse handelsverkeer in die tijd zich in praktijk geen bestedingsdwang heeft geëffectueerd. Dit blijkt uit het feit dat Brazilië, dat in die tijd een sterk inflatoire politiek voerde, zo veel in Nederland (en in andere landen) kocht, dat het een overmatig grote schuld kreeg aan ons land, alsmede aan praktisch alle landen ter wereld. Afdekking van de Braziliaanse schuld aan Nederland in andere valuta's was dan ook niet mogelijk.

Het lijkt mij voor een juiste oordeelsvorming nodig de moeilijkheden in het Braziliaanse handelsverkeer hier kort te schetsen. De schuld aan Nederland nam in 1952 dermate grote afmetingen aan, dat van Nederlandse zijde werd besloten niet langer af te rekenen tegen de officiële cruzeiro-koers, doch deze koers te laten bepalen door vraag en aanbod, hetgeen uiteraard een devaluatie van de cruzeiro betekende. De Brazilianen, die steeds grote waarde hadden gehecht aan de handhaving van de officiële cruzeiro-koers, waren door deze eenzijdige Nederlandse maatregel, waarin zij niet van tevoren waren gekend, zo zeer ontstemd, dat zij de invoer uit Nederland tijdelijk stopzetten. Later werd

¹⁾ Behalve, het in de tekst genoemde: „Multilateralisatie van het handels- en betalingsverkeer” door Drs. H. H. Coljé in „E.-S.B.” van 8 januari 1958, en een artikel onder dezelfde titel van de hand van schrijver dezes in „E.-S.B.” van 4 juni 1958.

de invoer uit Nederland slechts in beperkte mate toegelaten. Het handelsverkeer met Brazilië dat met zijn prijzen ver boven het wereldmarktprijsniveau lag, bleef onbevredigend. Een hernieuwde Nederlandse poging om de handel in Braziliaanse produkten op een reëler prijsniveau te brengen (door middel van een systeem van retourrechten, hetgeen neerkwam op een premiëring van de Nederlandse aankopen in Brazilië ten laste van de Nederlandse verkopen naar dat land) werd van Braziliaanse zijde na enige tijd beantwoord met nieuwe belemmeringen voor onze export.

Men vergeve mij, dat ik hier wat meer in details van dit voorbeeld heb moeten treden, maar deze zijn m.i. nodig om aan te tonen, dat de hier geschetste moeilijkheden geënzins het gevolg waren van het bilaterale systeem als zodanig, doch slechts van de door Brazilië gevoerde, hierboven geschetste, politiek.

Als men nu de resultaten voor onze export onder het bilaterale stelsel vergelijkt met die onder het multilaterale — en men de scheepsbouworders, welke een dermate incidenteel karakter hebben, dat van een verband met het betalingssysteem nauwelijks sprake is; buiten beschouwing laat — dan blijkt dat de lopende Nederlandse export in de bilaterale jaren 1951-1954, voorafgaande aan de inwerkingtreding van de Haagse Club in 1955, zich *ondanks de geschetste bijzondere moeilijkheden* op een aanzienlijk hoger niveau bewoog dan in de multilaterale jaren 1956 en 1957. De cijfers tonen dit aan: de gemiddelde Nederlandse export per jaar (exclusief vervoermateriaal) van 1951 t/m 1954 bedroeg *f. 78 mln.* (resp. 108, 107, 35 en 63 mln.); de geschetste moeilijkheden weerspiegelen zich hierin zeer duidelijk!) tegen gemiddeld *f. 33 mln.* in 1956 en 1957. Het lijkt mij derhalve niet juist hier van een duidelijk herstel van onze export, exclusief schepen, te spreken.

Wat *Uruguay* betreft is Drs. De Heer van mening, dat het een „twijfelachtig voorrecht” is deel uit te maken van de groep landen, welke bilaterale betalingsakkoorden met dit land onderhouden. Ik moge hierbij in de eerste plaats aantekenen, dat de vermelding van Drs. De Heer, dat behalve de Oosteuropese landen, van de O.E.E.S.-landen alleen Italië, Zwitserland en Griekenland tot deze groep behoren, onvolledig is. Ook Frankrijk heeft een bilateraal akkoord met Uruguay. Voorts meen ik dat het weinig nut heeft in deze een oordeel uit te spreken zonder vermelding van ter zake doende motieven. Waar het hier om gaat is, of een bilateraal verdrag al dan niet voordelig is voor onze economie. Men kan hier m.i. niet tot een andere conclusie komen dan dat de export van Nederland, ondanks zijn sterke koperspositie, wordt benadeeld door het multilaterale akkoord, terwijl de export van bilaterale landen als Frankrijk, Zwitserland en Italië, die ongeveer hetzelfde gamma van produkten als ons land kunnen leveren, wordt bevoordeeld. Ik zie dan ook geen enkele aanleiding om mijn opvatting, dat multilateralisatie in dit geval nadelig heeft gewerkt voor onze export, te herzien.

Dit voorbeeld illustreert bovendien duidelijk hoe nuttig het zou zijn indien de O.E.E.S.-landen tot een groter mate van harmonisatie van hun handelspolitiek t.o.v. derde landen zouden kunnen komen. De bezwaren van multilateralisatie in een overgangstijd, waarin bepaalde landen nog wel bilaterale wapens hanteren en andere landen niet, zouden dan automatisch verdwijnen. De tot stand te brengen gemeenschappelijke handelspolitiek in de E.E.G. zal op dit gebied ongetwijfeld reeds een grote verbetering brengen.

¹s-Gravenhage.

H. H. COLJÉ, ec. drs.

Mr. F. J. M. Cerutti en Mr. E. H. Nuver: Uitspraken inzake de sociale verzekeringen, Uitgeverij F.E.D., Amsterdam 1958, 330 blz., f. 12,50.

Over de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep op het terrein der sociale verzekeringswetgeving kan men smakelijke verhalen vertellen en sappige artikelen schrijven. Telkens doen zich grensgevallen voor, die tot de merkwaardigste beslissingen leiden. Een vermaard geval komt al dadelijk in de eerste van de 46 uitspraken naar voren, welke in het onderhavige geschrift zijn opgenomen. Een arbeider, die naar zijn werk wil gaan, knelt zijn vinger tussen deur en deurpost. Is dat een bedrijfsongeval, zodat er aanspraken uit voortvloeien krachtens de Ongevallenwet? Dit zou het geval zijn, indien de arbeider zijn huis had verlaten en zich op weg bevond naar zijn bedrijf. Maar, zo redeneerde de Centrale Raad van Beroep, het verlaten van de woning is niet geheel voltooid geweest, want de vinger bevindt zich nog op pijnlijke wijze in huis. Het ongeval ligt dus in de particuliere sfeer, zodat geen schadeloosstelling kan worden verleend.

De 46 uitspraken van de Centrale Raad van Beroep vormen overigens niet de hoofdinhoud van het in het opschrift vermelde boek. De betekenis van deze uitgave ligt in de bij deze uitspraken gevoegde „aantekeningen”. Daarin worden verwante beslissingen samengevat en de hoofdgedachten, welke aan de jurisprudentie ten grondslag liggen, vermeld. Verschillende malen wordt daarbij, zonder in polemieken te treden, verwezen naar aan de uitspraken gewijde tijdschriftartikelen.

In dit blad past niet een beoordeling van de juridische merites van het werk van beide zeer deskundige schrijvers. Wel dient nagegaan te worden, welke waarde deze uitgave heeft voor het bedrijfsleven, dat in de praktijk bij de toepassing der sociale verzekeringswetten herhaaldelijk tegen grensgevallen aanloopt. Het zal dan zeker in vele gevallen van de zorgvuldige beschouwingen kunnen profiteren, mits het de weg in het boekje vindt. De betekenis van een dergelijk geschrift als naslagwerk wordt bepaald door zijn registers. In dit opzicht schiet deze uitgave tekort. Zij bevat slechts een chronologisch, naar wetten gerangschikt register van datum en nummer van de vermelde uitspraken, doch niet een register dat deze relateert aan de betrokken wetsartikelen. Ook een uitgebreid onderwerpen-register ontbreekt. De inhoudsopgave vermeldt slechts de hoofdonderwerpen van de 46 uitspraken. Komt men bijv. in de praktijk voor de vraag te staan of een zoon, leiding gevend in een winkel, waarvan de moeder eigenares is, onder de sociale verzekering valt, dan kan men enige jurisprudentie over deze vraag vinden onder de onderwerpsaanduiding: „Loondienst van directeur ener N.V.?” Het geschrift zou door een gedetailleerde klapper aan praktische bruikbaarheid hebben gewonnen. Als aanvulling van andere literatuur over de sociale verzekering kan het goede diensten bewijzen.

¹s-Gravenhage.

Drs. P. BRANDES.

Gilbert Walker: Economic Planning by Programme and Control in Great Britain. William Heinemann Ltd., London 1957.

Dit boek is ontstaan uit een aantal lezingen bedoeld voor leken gehouden aan de Harvard Summer School. Het bestaat uit 8 hoofdstukken, waarin achtereenvolgens iets gezegd wordt over de voorgeschiedenis van de planning-gedachte in Groot-Brittannië, de theoretische en statistische basis van economische plannen, de planning tijdens de oorlog en de na de oorlog plaats gehad hebbende economische planning. Deze laatste wordt uiteraard het meest volledig behandeld en afzonderlijke aandacht wordt nog gegeven aan een aantal onderdelen.

Het boek graaft niet diep. De eigenlijke problemen van de economische samenhang worden er nauwelijks in besproken. Het is enigszins ambtelijk georiënteerd en volgt de historische ontwikkeling in Groot-Brittannië op de voet. Daardoor spelen conjunctuurbeheersing en sociale verzekering een grote rol. De lezer wordt echter over de denkbeelden van de nationale boekhouding goed ingelicht en men vindt een schat van gegevens over de jaarlijkse „Economic Survey” in het boek. Een apart hoofdstuk wordt terecht gewijd aan de in Engeland ontstane samenwerking tussen Regering en industrie.

Het boek geeft een paar interessante foto's en tekeningen, o.a. van Keynes en Beveridge. Een nuttig boekje om feiten omtrent de Engelse planning in op te slaan, doch geen boek om er de methode van planning uit te leren.

J. TINBERGEN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Onder invloed van de open-marktpolitiek van De Nederlandsche Bank, en ten gevolge van de verhoging van het kaspercentage voor de op 23 juni jl. begonnen periode, is de geldmarkt aanmerkelijk krapper geworden. Sinds eind april is er door de Bank ruim f. 350 mln. „afgeroomd”, terwijl de goud- en deviezenvoorraad sedertdien met f. 214 mln. is toegenomen¹⁾. Een symptoom van deze verkrapping is o.a. dat in de verslagweek het officiële callgeldtarief met $\frac{1}{4}$ pCt. werd verhoogd tot $2\frac{1}{2}$ pCt., en wel met ingang van 23 juni, de eerste dag van de nieuwe „kasperiode”.

Op de weekstaat per 23 juni paraiserende de banken met een saldo van f. 406 mln., hetgeen niet ver verwijderd is van het verplichte saldo, dat, na de verhoging van het kaspercentage tot 8 pCt., thans naar schatting ca. f. 420 mln. bedraagt. Het is echter denkbaar dat de banken alleen in staat zijn geweest dit saldo bijeen te garen door bij de Bank voorschotten op te nemen: deze hebben thans nl. de f. 140 mln. gepasseerd nadat zij in de weekstaat van 19 mei op een minimum van f. 21 mln. stonden geregistreerd. Bij de beantwoording van de vraag in hoeverre deze voorschotten aan de banken zijn verleend, stuit men echter op de ondoorgrondelijkheid van de weekstaat. De voorschotten worden hier nl. niet ingedeeld naar de aard der debiteuren. Alleen in het jaarverslag van de Bank wordt een specificatie gegeven (1957, blz. 144). Hieruit blijkt bijv. dat in oktober 1957, toen de voorschotten in rekening-

¹⁾ Afgezien van de voor de aankoop van schatkistpapier bij de Deutsche Bank benodigde deviezen.

courant met gemiddeld f. 217 mln. een hoogtepunt bereiken, slechts f. 23,5 mln., dus ruim 10 pCt., voor rekening is gekomen van de banken; de grootste debiteur was toen de lagere overheid, gevolgd door de wisselmakelaars.

Als de meest opvallende mutatie in de weekstaat kan de toeneming van de goudvoorraad met f. 110 mln. worden beschouwd, welke voor het grootste deel ten koste is gegaan van de voorraad convertibele valuta's. De Nederlandsche Bank blijft dus goud hamsteren; zij heeft dit echter ook voor gewone burgers mogelijk gemaakt door aan ingezetenen een algemene vergunning te verlenen, o.a. om onderling gouden munten te verhandelen, waaronder gouden tientjes. Bij een goudwaarde van bijna f. 26, werden hiervoor prijzen boven de f. 30 betaald. Onwillekeurig gaan bij dit alles de gedachten uit naar Frankrijk, waar de Regering bezig is een $3\frac{1}{2}$ pCt. rentende geïndexeerde lening te emitteren, die gekoppeld is aan de marktwaarde van de gouden Napoleon. Dit heeft ertoe geleid, dat vele Fransen hun „gouden kous” hebben aangesproken, om met de opbrengst op de lening in te schrijven. Het is uiteraard onmogelijk vast te stellen in hoeverre de Fransen ook in Nederland voorraden gouden munten aanhouden, en of zij zich hiervan bij deze gelegenheid hebben ontdaan.

Het zijn niet alleen de boeren die verheugd zullen zijn over de mededeling van Minister Vondeling, dat dezer dagen — maanden vroeger dan normaal — tot uitkering van f. 150 mln. aan melkgarantiegeld zal worden overgegaan. Dit symptoom van onze zuivelcrisis zal ook op de geldmarkt verlichting brengen. Misschien zal onder invloed hiervan meer belangstelling aan de dag gelegd worden voor het 3-maands schatkistpapier dat door De Nederlandsche Bank sinds 23 juni over de toonbank wordt afgegeven. Daar zulks op een discontobasis van $2\frac{3}{4}$ pCt. geschiedt en dit papier op de open markt tegen $2\frac{7}{8}$ pCt. werd verhandeld, heeft de geldmarkt tot nog toe niet op bijster grote schaal van deze gelegenheid gebruik gemaakt.

De kapitaalmarkt.

Er is een typerend verschil tussen Amerikaanse en Nederlandse dagelijkse beursoverzichten. In een verslag over het koersverloop in Wall Street zal men steeds het streven aantreffen, om de marktstemming in verband te brengen met de gegevens over de economische toestand welke die dag bekend zijn geworden. In de Nederlandse bladen behoort een dergelijk streven, om in het beursoverzicht het economisch nieuws te integreren, tot de zeldzaamheden. Men beperkt zich er veelal toe een opsomming te geven van de koersmutaties, zonder zich aan een poging tot verklaring op economische gronden te wagen. Zo is in de meeste beursoverzichten — wellicht het drukst gelezen gedeelte van de financiële pagina — geen melding gemaakt van het feit, dat de Regering is overgegaan tot een verruiming van de mogelijkheid om op afbetaling te kopen, doordat het percentage van de kasstorting is verlaagd. De beursverslaggeving draagt er aldus toe bij, dat het Nederlandse koerspeil, althans op korte termijn, gevoeliger is voor het Amerikaanse dan voor het binnenlandse conjunctuurnieuws.

Ondertussen was het, wat de aandelensector betreft, op het Damrak tijdens de verslagweek rustig. De aandacht van de beurs was geconcentreerd op de emissie van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, waar het ging om f. 100 mln. $4\frac{3}{4}$ pCt. obligaties, die tegen $98\frac{3}{4}$ pCt. werden uitgegeven. Als men de inschrijvingsbiljetten zou moeten

geloven, zou het mogelijk geweest zijn van deze lening een zeer groot veelvoud van het in feite beschikbare bedrag te plaatsen, en wellicht zelfs om het probleem van de vlottende schuld der lagere overheid met één klap uit de wereld te helpen. Helaas echter is het bedrag van de inschrijvingen bepaald geen zuiver kompas voor de reële plaatsingsmogelijkheid, daar er uiteraard weer op grote schaal is gemajoreerd.

Voor hen die zich afvragen waarom de Bank voor Nederlandsche Gemeenten niet op ietwat doortastender wijze het consolidatieproces ter hand neemt, nu de constellatie ter kapitaalmarkt klaarblijkelijk zo gunstig is, werd daags na de inschrijving een tijpje van de sluier opgelicht. De Export-Financiering-Maatschappij kondigde nl. een emissie aan, waarmee een bedrag van f. 40 mln. is gemoeid. Het betreft een 5 pCt. 15-jarige lening, met een inschrijvingskoers van 100 pCt. Aan het prospectus is de volgende passage ontleend: „De thans aangeboden lening is het sluitstuk van de consolidatie op lange termijn der geldbehoefte uit hoofde van de bestaande kredietportefeuille”. Het zal nog wel enige tijd duren eer het de Bank voor Nederlandsche Gemeenten gegeven zal zijn een soortgelijke trotse volzin in het prospectus neer te schrijven....

Aand. Indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 jan. 1958	20 juni 1958	27 juni 1958
Algemeen		168	199	200
Internat. concerns		237	282	283
Industrie		126	146	145
Scheepvaart		117	137	135
Banken		106	121	120
Indon. aand.		64	87	88

Aandelen	f. 147,30	f. 168,—	f. 168,50
Kon. Petroleum			
Unilever	311¼	350½	355
Philips	230½	291½	291¼
A.K.U.	142½	187½	184¼
Kon. N. Hoogovens	241	303	300
Van Gelder Zn.	170	175	178
H.A.L.	132¾	144	139¼
Amsterd. Bank	191½	222	220
H.V.A.	84¼	107½	106¼

	2 jan. 1958	20 juni 1958	27 juni 1958
Staatsfondsen			
2½ pCt. N.W.S.	59¼	60½	63
3½ pCt. 1947	85¼	90¾	90¼
3½ pCt. 1955 I	81¼	89½	89½
3 pCt. Grootboek 1946	80¼	90	90¼
3 pCt. Dollarlening	90	93½	92¼
Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	84	93	93¼
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	79¾	87½	86¼
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	84½	91¼	91
3½ pCt. Philips 1948	90	95¼	96½
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank	80	87½	87¼
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957	104¾	110	
New York			
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	439	474	475

M. P. GANS.

STATISTIEKEN

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN ¹⁾

1948 = 100	1956	dec. 1957	jan. 1958	febr. 1958	mrt. 1958	april 1958
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	132	139	140	138	140	148
dierlijke	117	112	111	110	109	103
totaal	124	124	124	123	124	124
Grondstoffen voor:						
houtwaren	157	156	156	155	153	150
chem. produkten ..	132	125	123	122	120	119
textielwaren	130	130	128	126	124	121
leer en leerwaren ..	116	116	115	115	115	114
metaalwaren	166	162	161	158	156	156
papier	125	120	115	115	114	113
hulpstoffen	201	220	226	222	223	219
totaal	169	175	177	175	174	172
Afgewerkte produkten:						
glas, aardewerk enz. .	162	171	171	171	171	169
houtwaren	119	122	122	121	121	121
chem. produkten	126	128	129	129	130	130
textielwaren	132	138	136	135	134	134
leer- en rubberwaren..	137	136	137	137	137	136
papierwaren	149	151	150	150	150	150
metaalwaren	153	146	146	146	145	145
gefabriceerde voedings- en genotmiddelen ...	134	140	140	141	142	142
overige produkten ...	151	136	134	130	133	137
totaal afgew. produkten	137	139	139	139	139	139
Algemeen indexcijfer	140	143	143	142	142	142

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

Voor de
particuliere belegger
het
aangewezen
advies-orgaan

Verschijnt 1 keer p. 14 dagen

Vraagt gratis proefnummer

Administratie Bel-Bel
Postbus 42 - Schiedam

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
N.V. HOLLANDSCHE DRAAD- EN KABELFABRIEK

Ondergetekende deelt mede, dat bij, de kantoren te **Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage** of **Delft** voor zover aldaar gevestigd van **DE TWENTSCHE BANK N.V.** de heren **R. MEES & ZONEN** de heren **PIERSON, HELDRING & PIERSON** exemplaren van een Bericht en aanmeldingsformulier verkrijgbaar zijn betreffende haar aanbod tot overneming van de aandelen

N.V. HOLLANDSCHE DRAAD- EN KABELFABRIEK.

Aanmelding van aandeelbewijzen **N.V. Hollandsche Draad- en Kabelfabriek** bij een van de hogergenoemde bankinstellingen dient uiterlijk op **DINSDAG, 15 JULI 1958** des namiddags te 4 uur te geschieden.

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK

Delft, 26 juni 1958.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

N.V. EXPORT-FINANCIERING-MAATSCHAPPIJ

gevestigd te 's-Gravenhage.

Uitgifte

van

**nom. f. 40.000.000.- 5 % 15-jarige obligatiën,
(5 % obligatielening 1958)**

in stukken van nominaal f. 1.000.- aan toonder

tot de koers van 100 pCt.

De lening is à pari aflosbaar in de jaren 1964 tot en met 1973, telkenjare op 1 Augustus, en wel in 10 jaarlijkse termijnen, elk groot f. 4.000.000.-.

Vervroegde algehele of gedeeltelijke aflossing is vóór 1 Augustus 1969 niet toegestaan; op of na die datum gedurende de resterende looptijd der lening à 101 %, met dien verstande, dat de vervroegde aflossing steeds zal plaatsvinden op een aflossingsverschijndag.

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte is opengesteld op

Maandag, 7 Juli 1958,

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

bij hare kantoren te **Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage**, voor zover aldaar gevestigd, op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 27 Juni 1958.

Exemplaren van het prospectus, inschrijvingsbiljetten en afdrucken der Trustacte, alsmede - tot een beperkt aantal - exemplaren der statuten en van het laatste jaarverslag zijn bij bovengenoemde kantoren verkrijgbaar.

Amsterdam, 27 Juni 1958.
Rotterdam

**AMSTERDAMSCH E BANK N.V.
DE TWENTSCHE BANK N.V.
HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.
INCASSO-BANK N.V.
R. MEES & ZONEN
NATIONALE HANDELSBANK N.V.
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
ROTTERDAMSCH E BANK N.V.**